

FRÁGREIÐING FRÁ LØGMANNI 1996

Innihaldsvirlit	
Inngangur	18
Gongdin og stöðan	18
Framtíðarmöguleikar	19
Ráðharraskipan	19
Ríkisfelagsskapurin	20
Fíggjar- og búskap.mál	20
Fiskivinna	23
Sjóvinnumál	24
Alivinna	24
Vinnumál	24
Landbúnaðarmál	25
Ferðavinna	25
Lógamál	25
Arbeidsmarknaðarmál	25
Almanna- og heilsumál	25
Skúlamál	26
Mentamál	26
Kommunumál	27
Orkumál	27
Umhvørvismál	27
Samskiptismál	27
Uttanríkismál	28
Undirgrundin	28
Handilssáttmálar	28
Samantak	29

Harra formaður.

Á ólavsøku byrjar ein nýggj tingseta, tann fjórða tingsetan í hesum valskeiði. Eftir gomlum siði byrjar hon við, at Føroya løgmaður gevur tinginum frágreiðing. Hesin siður er nú staðfestur í stýrisskipanarlógini, har sagt verður, at løgmaður greiðir frá støðu landsins og tí, ið landsstýrið hevur í ætlan at fremja.

Hesin tingfundur er samstundis fyrsti tingfundur, síðan nýggj samgonga varð skipað í juni mánaði.

Eg fari at byrja løgmansrøðuna 1996 við at takka fyri samarbeiðið í farnu lögtingssetu. Ein tókk frá mær og Føroya landsstýri til Føroya løgting, bæði samgongu og andstøðu. Tá ávísar broytingar í seinastuni eru farnar fram í samansetingini av ávikavist samgongu og andstøðu, skal eg útgreina tókkina eitt sindur.

Fyrst vil eg takka teimum samgongulimum, sum fyri tveimum árum síðani settu sær fyri at venda gongdini í Føroyum, og sum framvegis ætla at halda fram við hesum setningi. Her hugsi eg um Verkamannafylkingina á tingi, Sjálvstýrisflokkinn og Sambandsflokkinn.

Men eg vil eisini takka Føroya Javnaðarflokki fyri hansara leiklut í samgongusamarbeiðnum tvey tey farnu árin. Tá eg seinni komi inn á tey framstig, sum eru rokkin hesi bæði árin, eiga tit sjálvandi tykkara lut í hesum. At tit valdu at fara, og tað høvdu tit fullan demokratiskan rætt til, broytir ikki tann veruleika, at tit fyri tveimum árum síðani vístu stórt dirvi, tá tørvur var á tí.

Somuleiðis skal eg takka Fólkaflokkinum fyri, at hesin nú valdi at koma uppí okkara samgongu fyri at tryggja, at betraða samfelagsgongdin kann halda fram. Eisini tit hava við tykkara avgerð víst stórt politiskt dirvi.

Gongdin og støðan

Tað er hugaligari at halda løgmansrøðu í ár. Støðan er munandi betri, og nógv mál eru rokkin. Frá tí at samfelagið lá fullkomiliga lamið, tá samgonga varð skipað aftaná lögtingsvalið 7. juli 1994, og til í dag, kunnu vit feignast um stór framstig. Sum eg segði í løgmansrøðuni í fjør var afturgongd vend til framgongd. Tølini vísa, at framgongdin hevur hildið á, og vit eiga nú at royna at fáa meira ferð aftur á framgongdina.

Nøkur dømi um framgongd:

- vit nærkast javnvág á líggjarlógini í ár
- gjaldsjavnin hevur væntandi umleið 700 mill.kr. í yvirskoti aftur í ár
- handilsjavnin hevur væntandi umleið 300 mill.kr. í yvirskoti aftur í ár
- netto uttanlandsskuldin fer væntandi niður um 4 mia.kr. í ár
- skattatrystið er minkað
- fólkatalið veksur aftur fyri fyrstu ferð í 7 ár
- toskastovnurin undir Føroyum er komin skjótari fyri seg enn væntað
- góð avtala er gjørd um norðhavssildina

Sum tað sæst, so hava vit longu rokkið nógv mál; men vit hava sjálvsagt ikki rokkið øllum teimum málum, vit settu okkum fyri tveimum árum síðani. Okkara setningur var ikki at bøta eitt sindur um gongdina og støðuna í mun til tá, men at byggja landið upp aftur til eitt vælverkandi samfelag. Neyðugt er tó at minna á, at vit eisini hava verið fyri politiskum bakkøstum hesi bæði árin. Skal bert nevna eitt álvarsligt dømi, tá andstøða og partar av samgonguni lögdu seg út í sáttmálasamráðingarnar á privata arbeidsmarknaðinum, sum endaðu við, at tann hart trongda vinnan fekk eina eykabyrði uppá 35 mill. kr.

Men skeiðið er ikki meir enn hálvrunnið. Skulu vit náa setning okkara at fáa javnvág í búskapin er neyðugt at halda fram við einum strammum líggjarpolitikki.

Sum áður nevnt hevur tað eydnast at gera tað liviligari hjá fólki í hesum landi. Tað gekk skjótt framá tað fyrsta hálvannað árið, men stígur kom í tað seinasta hálvárið. Orsøkin var politisk ósemja, fyrst og fremst um at halda settu kósina, at fremja neyðugu sparingarnar og ein ávís trongd hjá summum at markera seg politiskt.

Tá Javnaðarflokkurin tók stuðul sín til samgonguna aftur fyrst í juni mánaði, helt samgongan fram sum minnilutastýri við fullum heimildum. Samgongan valdi fyrst at bjóða næsta flokki uppí, áðrenn møguleikin við nývali varð nýttur.

Eftir einans 8 døgum, eitt tað stytsta nakrantíð, varð nýggj samgonga skipað 11. juni í ár millum Sam-

bandsflokkinn, Fólkaflokkinn, Verkamannafylkingina á tingi og Sjálfstýrisflokkinn.

Fremsta endamál hjá samgöngunni er at halda fast um framgöngdina. Samgöngan festi tí á blað at fáa javnvág í búskapin, at minka meira um skattatrystið, at fáa lönsemi í vinnulívið, at fáa kapping aftur í bankavinnuna, at vaksa um fiskaviðgerð á landi, at menna farmavinnuna, at menna nýggjar vinnuvegir og at menna ferðavinnuna, bert fyri at nevna nøkur dømi, sum landsstýrið hevur í hyggju at fremja. Hesi mál skulu loysast, tí er neyðugt, at samgöngan stendur saman um at náa tey politisku málini, soleiðis at uppskot, sum ganga fmóti politiska endamálinum, ikki vinna frama.

Framtíðarmøguleikar

Víst eru trupulleikar; men stórir møguleikar eru eisini, bæði í nýggjum vinnum og øðrum vinnum, vit enn ikki hava gjørt nakað við.

Umframt eina komandi oljuvinnu, sum vit øll sýna stóran áhuga, men sum er ov tíðliga at síga nakað um, hava vit møguleikar at útvega arbeiðspláss til nógvar landsmenn, sum ikki eru í vinnu, fleiri teirra búleikast uttanlands av somu orsök.

Norðhavssild

Føroyska kvotan av norðhavssild kann nú fyri fyrstu ferð verða veidd alt árið í føroyskum, íslenskum og norskum sjógvi og við Jan Mayen. Grundarlag er sostatt fyri at byggja upp ein stóran sildaídnad í Føroyum við møguleikum fyri nógvum arbeiðsplássum og stórarri virðisøking til samfelagið.

Rættindi

Føroyar hava fingið 2555 fiskidagar tillutaðar eftir rækjum við Svalbard, í fjør varð fiskað í einans 442 fiskidagar. Føroyar eiga eina kvotu uppá 1500 tons av rækjum í russiskum sjógvi, av hesum er einki fiskað í ár. Her eru hundrad milljóna virði, sum eru tøk at fara eftir. Troyta vit ikki okkara søguliga rættindi, er vandi fyri at missa tey.

Vit troyta altjóða sjógv. Tað hevur stóran týðning at vera við, har móguleiki býðst, eisini fyri at tryggja sær rættindi til framtíðarkvotur, fyri at útvega fólkinum neyðug arbeiðspláss.

Tilvirkan

Alt ov nógvur fiskur fer óvirkaður av landinum, og har missa vit nógv arbeiðspláss. Hetta ber ikki til. Vit eiga at umhugsa at seta í gildi eina lfnandi skipan sum ta íslensku, sum ber í sær, at landingar hjá íslenskum skipum uttanlands føra við sær eina meirnýtslu av kvotu/fiskidøgum uppá 15-20% fyri at javnseta fiskavirkini heima á landi, so tey gerast kappingarførari.

Tilfeingisdepil

Stórir møguleikar eru í at gagnnýta strategisku stöðu Føroya í Atlantshavi við at gera Føroyar til ein tilfeingisdepil. Neyðugir karmar mugu gerast í neyvum og miðvísam samarbeiði millum land, kommunur og vinnu. Málið er at gera vinnuna sterkari í altjóða kappingini og at fáa okkara lut í tí virksemini, sum náttúrliga er um okkara leiðir, eitt nú útgerð, umvælingar, framleiðsla, flutningur v.m. tað verið seg í fiskivinnu, oljuvinnu ella øðrum vinnum.

Altjóða kapping

Fyri at standa seg í altjóða kappingini er neyðugt, at vit fáa betri handilsavtalar enn higartil. Ein fyrirtreyt er, at kappast verður á jøvnum fæti. Neyðugt er tí at fáa eina nógv betri marknaðaravtalu við ES-felagsskapin. Eisini skulu handilsavtalurnar við Eystanlandini, Póland, Baltisku londini og onnur lond gerast betri, fyri at vinnan kann standa seg í hørðu kappingini á altjóða marknaðinum.

Ráðharraskipan

Dagurin í dag er stýrisskipanarlaga ein søguligur dagur. Síðan heimastýrið varð skipað í 1948 hevur landsstýrið verið ein stýrisskipanarlaga eind við felagsábyrgd. Í dag tekur ráðharrarábyrgdin við, og sostatt er nýggja stýrisskipanarlógin nú komin í gildi í fullum lkki.

Hvør landsstýrismaður hevur nú einsamallur fulla heimild og fulla ábyrgd fyri teimum málsøkjum, hann umsitur. Á landsstýrisfundi verða ikki longur tiknar umsitingarligar avgerðir; men landsstýrisfundir verða framyvir eitt felags forum fyri politiskar avgerðir, lógaruppskot, ríkislógartilmæli og ein kunning um støðuna og ætlanir á ymsum málsøkjum.

Almenna umsitingin

Nógv hevur verið frammi um bygnaðarbroytingarnar, sum skulu fara fram í almennu umsitingini. Í kjakinum hava menn havt lyndi til at gloymt, at tað at samtykkja og at fremja nýggju stýrisskipanarlógina í sjálvum sær krevur eina betri virkandi umsiting. Tað ber ikki til at krevja ráðharrábyrgd av einstaka landsstýrismanninum, um hann ikki fær møguleika at útinna sítt verk sum landsstýrismaður á tryggum umsitingarligum støði.

Arbeiðið varð tíverri seinkað av politisku ósemjuni, og tí er ein ávisur vandi fyri, at umsitingin ikki er nóg væl fyrireikað, nú ráðharraskipanin er komin í gildi.

Rammurnar at laga umsitingina til broytingarnar í stýrisskipanarlógini fyriliggja í uppskoti um nýskipan. Í samgonguskjalinum er ásett, at arbeiðið at samskipa allar almennar stovnar heldur fram. Løgmannstjórin er settur at skipa fyri bygnaðarbroytingunum. Arbeiðið at umskipa og effektivisera umsitingina er farið í gongd, og tillagingin fer at taka nøkur ár.

Ríkisfelagsskapurin

Í ólavsøkurøðuni í fjør segði eg, at felagslýsingin frá 17. november 1994 var eitt stórt framstig sammett við avtalurnar frammanundan. Fyri fyrstu ferð var avtalan ein felagslýsing millum javnbjódís partar heldur enn ein treytað avtala fyri at fáa landskassalánini endurfíggað.

Felagslýsingin frá 3. november 1995 staðfesti, at landsstýri og lógtung hava sjálv ábyrgd av førða búskaparpolitikkinum og fiskivinnupolitikkinum í Føroyum. Seinasta felagslýsingin millum landsstýrið og donsku stjórnina hevur ikki bindingar fyri, at staturin vil endurfígga skuld landskassans. Tað hevur skapt linna í viðurskiftunum millum Føroyar og Danmark, og hevur styrkt um kredittvirði landsstýrisins uttan fyri Føroyar, serstakliga í Danmark.

Báðar felagslýsingarnar hava ítøkiliga givið okkum heimastýrið aftur. Vit hava aftur fingið ræði á egnum viðurskiftum, og viðurskifti Føroya og Danmarkar millum eru munandi batnað.

Vit átóku okkum eisini skyldur. Avtalað varð, at javnvág skuldi verða á fíggarlógini í seinasta lagi í 1998. Henda avtala skal haldast. Ikki fyrr enn javnvág er á fíggarlógini, kunnu vit hugsa um at rinda okkara part av uttanlandsskuldini aftur.

Uttanlandsskuldin er størsta fíggarliga byrðin í føroyska samfelagnum. Landsstýrið og danska stjórnin hava avtalað at taka spurningin um afturgjalding av uttanlandsskuldini upp aftur í 1997.

Tá landsstýrið seinast samráddist við danir, varð ført fram, at tað er ikki rætt, at føroyingar skulu gjalda tann partin av uttanlandsskuldini, ið stavar frá bankabjargingunum, við tað at øll peningaskipanin er felagsmál, ið danir hava ábyrgdina av. Lógtungin hevur eisini tikið fyrivarni fyri rentunum av tí partinum av bankaskuldini, ið stavar frá bankabjargingunum. Landsstýrið fer at taka henda spurning upp aftur, tá ið bankakanningin er liðug.

Viðurskiftini Føroya og Danmarkar millum hava seinastu árin verið spent. Fleiri uppskot eru komin fram um broytingar í viðurskiftunum, eitt nú uppskot um at kanna stýrisskipanarligu viðurskifti Føroya, uppskot um nýggja sjálvstýrisslóg og møguleikin at krevja loysing ímóti at kapitalisera blokkin. At gera slíkar lógir loysir í sjálvum sær ikki trupulleikarnar í Føroyum og viðurskifti okkara við Danmark.

Ríkisfelagsskapurin er ein rammufelagsskapur, sum vit frítt kunnu virka innanfyri. Tíðin talar fyri felagskapum, og í fjør varð ríkisráð skipað. Løgmaður var á fyrsta fundinum í fjør heyst, har samtykt varð at skipa fyri regluligum fundi við fastari dagsskrá.

Fíggar- og búskaparmál

Føroyski búskapurin hevur støðuga framgongd. Vøksturin í búskapinum hevur havt tryggari búskaparviðurskifti við sær. Í fjør og í ár hava fólk, útgerðarfeløg og virki umvælt og keypt neyðugan útbúnað, sum lá á láni fyrra helming av 90'unum.

Bruttotjódarúrtøkan vaks 3% frá 1994 til 1995 og væntandi verður vøxsturin í ár 5%. Talan er um framgongd í nærum øllum vinnugreinum. Lønartútgjaldingarnar fyrra hálvár í ár vóru 9% hægri enn fyrra hálvár í fjør.

Tað er fyrst og fremst innan fiskiskap, at vøxsturin munar. Lønartútgjaldingarnar í fiskivinnuni eru 14% hægri enn somu tíð í fjør; men av tí at stuðulin til fiskivinnuna er nógv minkaður, og kostnaðarstigið er ikki lækkað, gevur fiskivinnan ikki tað neyðuga avkastið.

Betri lutfall millum framleiðslukostnað og fiskapris hevði borið í sær, at batnaði fiskiskapurin hevði ført til meiri virksemsi, fleiri arbeiðspláss, hægri lønútgjaldingar, meiri virkisavlop og størri virðisavkast til samfelagið. Væntandi rentabilitetur forðar fyri nýggjum arbeiðsplássum, og ger tað trupult at fáa avlop til nýfløgur í fiskiskip og fiskavirki.

Í øðrum vinnum er vøxsturin stórus, eitt nú hava skipasmiðjur 10%, framleiðsla annars 12%, privat bygging 11%, men eingin vøxstur í almennari bygging, gistingarhús 12%, sjóflutningur 7%, flutningur annars 13%, vinnuligar tænastur 4%. Einasta beinleiðis minkingin er innan fígging og trygging -2%.

Tað er tí umráðandi at fáa kapping aftur í bankavinnuna, so hon betur kann virka við til at seta gongd á búskapin.

Sum sagt, virksemsið er vaksið so tað munar. Almennakunngjördu tølini fyri fyrra hálvár í ár geva ítøkiligar ábendingar um hetta, m.a. sæst hetta aftur í innflutninginum, sum í hesum tíðarskeiði verður millum 800-900 mió.kr. móti 727 mió.kr. fyrra hálvár í fjør. Talan er um eina øking uppá umleið 12%. Tá ið komið verður inn á vørubólkar, eru tað serstakliga vørur til beinleiðis nýtslu, sum í størri mun verða innfluttar m.a. fleiri bílar.

Hóast innflutningurin higartil í ár er øktur munandi, fer handilsjavnin aftur í ár at hava stórt avlop. Orsøkin til, at handilsjavnin framhaldandi gevur stórt avlop, sjálvt um innflutningurin er øktur, er sum øllum kunnugt, at virksemsið innan útflutningsvinnuna er økt samsvarandi. Nevnast kann, at útflutningurin fyrra hálvár í ár er vaksin í virði úr 1 mia.kr. uppá 1,15 mia.kr., tvs. 15% vøxstur, sum stavar frá betri fiskiskapi og hægri prísi á fiskavørum.

Um hugt verður nærri at handilsjavnanum, so verður mett, at hann í ár fer at geva eitt avlop uppá slakar 300 mió.kr. Vøxsturin í innflutninginum verður umleið 200 mió.kr., og útflutningurin verður væntandi umleið 300 mió.kr.

Gjaldsjavnin fer aftur í ár at hava eitt avlop uppá 700 mió.kr. Tað ber í sær, at nettouttanlandsskuld Føroya framhaldandi minkar í stórum. Sostatt kunnu vit frøast um gongdina í samvinnu okkara við útheimin. Men neyðugt verður áhaldandi at hava eitt vakið eyga við búskapargongdini við serligum atliti til samhandil okkara við útheimin.

Tað er sera týðningarmikið, at útflutningurin veksur samsvarandi innflutninginum. Skipað eigur at verða fyri bíligari innflutningi fyri at halda hesa javnvág. Vit mugu vera sera varin, at nýtsluhugsanin ikki aftur fær ræði á búskaparlígu gongdini. Vit hava áður kent sviðan av ovurnýtslu sera meint.

Eftir stórt hall á fíggarlógini í fleiri ár sær tað út til, at vit nærkast javnvágini. Hallið á fíggarlógini í ár verður helst umleið 50 mió. kr., tvs. eini 100 mió.kr. lægri enn mett. Stóra broytingin stavar frá betri fiskiskapi og betri prísi, sum geva størri inntøkur til samfelagið.

Men neyðugt er at gera vart við, at stóðan er enn sera viðbrekin. Neyðugt er at spara í tí almenna og at fáa størri javnvág millum almenna og privata sektorin.

Fyri at fáa javnvág helst í komandi fíggarlóg og í øllum førum á fíggarlógini í 1998 verður neyðugt at lætta um almennu byrðarnar. Sum gongdin er ádrastaðni, so verða privatiseringar gjørdar á úvíssum økjum og eisini her hjá okkum. Fella fleiri steinar av almennu byrðini, verður grundarlag fyri at veita størri skattalætta.

Skattalætti varð givin á nýggjárinum. Broytingin í skattastiganum svaraði til ein lætta uppá 80 mió. kr. Barnafrádrátturinn fór eisini úr 2.400 kr. upp í 2.900. Skattahámarkið var lækkað úr 55% niður í 52%. Pensjónsfrádráttur hjá pensjónistum er hækkaður, soleiðis at grundupphæddin verður ikki skattað hjá pensjónistum, ið ikki hava aðra inntøku. Skattalættin varð tá mettur at geva landskassanum 115 mill.kr. minni í inntøku.

Skattatrystið kann hava verið ein atvoldin til, at fólk eru flutt av landinum, men vend er komin í, nú fólk flyta heimaftur.

Storri skattalætti eigur at virka sum mótvekt móti lónarhækkingum, og her eiga fakfelögin framhaldandi at vera við til at vísa skynsemi.

Skattalögin skal eggja til virkishug og vinnuligt fyrítaksemi, og hægri botnfrádráttur skal tryggja, at lág-inntökur verða lagaligari skattaðar. Barnafrádrátturinn verður hækkaður, og serligur frádráttur skal gera fólkapensjónina skattafría.

Í samgonguskjalinum verður henda ábót tengd saman við hækking í fólkapensjónini longu komandi fíggjarárar, og nýggj fólkatrygging fyri öll skal styrkja verandi almánnapensjón. Marginalskatturinn verður lækkaður, so tað loysir seg at arbeiða, og lóntakarinn fær meir burturúr. Ferðafrádráttur millum heim og arbeiðspláss og telefonfrádráttur til langfarafiskimenn verður roknaður uppí skattafríu grundupphæddina. Hjúnabandsstöða skal ikki hava skattliga ávirkan, so hjún við einari inntöku verða ikki fyri vanbýti sum nú. Meirvirðisgjaldid í tænastuvinnuni verður lækkað, og fíggjarogrnaravgjaldid verður avtikið.

Allar hesar ábøtur verða treytaðar av, at tilsvareandi sparingar verða gjørdar í almennu umsitingini, sum skal tillaga seg trengri fíggjarkarmar í framtíðini.

Fíggjarstýring

Seinastu árin hefur verið arbeiðt við at umskipa líkningarprosessina. Ásannast má, at vit í dag eru eftirbátar á hesum øki samanborið við grannalond okkara. Broytingar, ið nú verða framdar, skulu betra um rättartrygdina hjá borgaranum, gera samskiptið millum borgarar og myndugleikar einfaldari, gera umsitingina lættari og styrkja um eftirlitsuppgávurnar.

Nýggj DEMM-innkrevjingarskipan, sum skal stöðga vokstrinum í eftirstöðum, er tikin í nýtslu. Á nýggjárinum verður farið yvir til eina nýggja edv-skipaða fíggjarstýring, sum gevur eina haldgóða og greiða stýring av fíggjarviðurskiptum landsins. Í 1998 verða meira enn 40 ymiskar lónarskipanir lagdar saman í eina lónarskipan.

Hin liðurin í búskaparstýringini er at gera eina einsháttada fíggjarlóg og greiðari reglur um fíggjarviðurskipti. Fíggjarlögin er á fyrsta sinni greinað út í bókingi, soleiðis at borgarin hevur greiðar upplýsingar um landsins fíggjarviðurskipti.

Ein partur av hesum arbeiði er gjørdur, og flestu reglurnar koma í gildi 1. januar 1997:

- kunngerð um landsins roknskaparverk, sum greitt ásetir heimildir og skyldur í sambandi við roknskap v.m.,
- vegleiðing um rakstrarætlanir, ið ásetir greiðar reglur um nýtslu av almennum játtanum,
- kontoskipan landsins, sum er ein felags kontoplanur fyri allar almennar stovnar.

Landskassans skuld

Bruttoskuld landskassans við árslok 1995 var 6,8 mia. kr. Landskassin átti góða 1 mia. kr. til góðar í landsbankanum og aðra gjaldføra fíggjarogn, soleiðis at nettoskuldin aftaná gjaldføra fíggjarogn var 5,6 mia. kr.

Eftir avtalunum við dansku stjórnina fær landskassin statslán at fíggja afturgjalding av lánnum uttan fyri Føroyar, meðan endurfígging í Føroyum og hall skulu útvegast við lántöku á føroyska og danska kapitalmarknaðinum, t.v.s. við lánsbrøvum.

Landsstýrið hevur givið tveir lánsbrævarøðir út, sum ganga yvir 2 ár. Tann fyrri uppá 310 mió. kr. í navnavirði gongur frá 1994 til 1996 og skal sostatt rindast aftur í desember í ár, meðan tann seinna uppá 300 mió. kr. í navnavirði gongur frá 1995 til 1997. Væntandi verður hall landskassans í ár so lítið, at tørvurinn á nýggjari lánsbrævaútgávu fer at svara nøkulunda til afturgjaldingina av lánsbrøvum.

Tá lánsbrævasólan byrjaði í 1994, rindaði landskassin eina meirrentu uppá 2,25% p.a. sammett við líknanði statslán. Í 1996 er meirrentan fallin til lítið meira enn 1% p.a. í effektivari rentu. Tað eru útlit til, at henda gongdin við fallandi meirrentu, sum svarar til vaksandi trúvirði og kredittvirði, fer at heldur fram.

Nettorentuútreiðslurnar vórðu settar til 440 mió. kr. á fíggjarlógini 1996, sum svarar til 18% av inntökunum. Nettorenturnar verða kanska nakað lægri, av tí at rentustigið er lækkað, síðani fíggjarlögin varð gjørd, og tað ávirkar tey lán, sum verða upptikin nú. Statslánini eru standandi 6 ára lán við fastari rentu; men stöða landskassans verður sera viðbrekin, um rentustigið verður munandi hægri, tá statslánini skulu umfíggjast.

Fiskivinna

Tað er við lóg ásett, at livandi tilfeingið á landleiðunum og tey rættindi, heimastýrið við samráðingum hefur rokkið og eftir altjóða rætti eigur uttan fyri landleiðirnar, eru ogn Føroya fólks. Lógin um vinnuligan fiskiskap áleggur okkum at varðveita, troyta og gagnnýta tilfeingið burðardygt bæði lívfrøðiliga og búskaparliga. Endamálið er at tryggja samfelagsbúskaparligt íkast frá fiskivinnuni og støðugar arbeiðsmøguleikar fyri vinnuligum virksemi um alt landið. Viðvíkjandi stovnum, sum ferðast um fiskimark og í altjóða sjógvi, verður dentur lagdur á millumlandasamstarv í samljóð við altjóða havrætt og samstarv um skipan fyri veiði eftir ymsum fiskasløgum á ávísnum havleiðum.

Spurningurin um, hvussu vit fáa skipað fiskiflota, virking og sølu soleiðis, at fiskivinnan virkar undir marknaðarbúskaparligum treytum og kann svara hvørjum sítt, geva fiskivinnuni rímliga úrtøku og trygg arbeiðspláss, skal síggjast saman við móguleika føroyinga bæði á heima-, mið- og fjarleiðum.

Stovnsrøkt og veiðiorka eru týðandi tættir at stýra fiskivinnuni. Veiðitrýstið kann stýrast við fiskidøgum, sum saman við økisfriðingum kann vera grundarlag undir, at veiðitrýstið rakar rætt á teir triggjar høvuðsbotnfiskastovnarnar, og at lógarásetta býtið millum útróðrarflotan, trolskip og línuskip verður hildið.

Landsstýrið hefur sett eina skipanarnevnd at mæla til broytingar í fiskiveiðiskipanini í heimasjógvi, sum vinnan kann liva við í samljóð við politiska setningin at tryggja góða gagnnýtslu, skynsama stovnsrøkt og rætta veiðiorku.

Skipanarnevndin skal kanna móguleikarnar við tøkniligum skipanum, so tað slepst undan vansom við nøgdarkvotum, sum forða fyri, at búskaparligu málini verða rokkin. Ein tøknilig skipan rakar ikki so beint á røttu úrtøkuna úr hvørjum stovni sær sum ein kvotuskipan, um hon hevði virkað eftir ætlan. Landsstýrið vísti á, at nýggja skipanin roynist betur í verki enn kvotuskipanin, sum lögtingið setti í verk á vári 1994. Hetta er longu sannað.

Skipanin við fiskidøgum og tøkniligum stýringum er søgulig og ikki roynd adrastaðni, og tí er ov fíðliga at siga nakað um, hvussu skipanin roynist í verki. Neyðugt er at kanna gjølla, hvussu skipanin roynist sammett við endamálið, og at føst mannagongd fyri eftirlitið verður ásett.

Hóast avmarkað til 5 ár hefur fiskivinnan í dag tvær skipanir, eina við fiskidøgum, og eina við umsetilíggjum kvotum á fjarleiðum. Umráðandi er, at heimaflotin lagar seg til krøv og móguleikar, sum umsetilíggir fiskidagar bera í sær.

Flotin má rakstrarliga fáa best móguliga samanseting og rakstrarúrslit. Umhugsast má, hvussu landsstýrið kann verða við til at framskunda eina tillaging av fiskiflotanum. Ein móguleiki kundi verið at sett einar 5 mió.kr. av yvir tvey ár til hesa tillaging.

Fiskivinnusamráðingar

Úrslitið av samráðingunum um sínamilum fiskiskap fyri 1996 gjørdist nógv betri enn væntað. Saman við Íslandi, Noregi og Russlandi gjørdi Føroyar ein vørr í Oslo í mai mánaði, tá hesi fyra strandalondini eftir eitt ógvuliga drúgvtt samráðingarumfar, sum Føroyar mundu eiga høvuðsábyrgdina av, kundu skriva søgu við eini avtalu um norðhavssildina, sum hefur verið burtur úr føroyskum sjógvi í 28 ár.

Føroyar fingu eina nógv betri avtalu við Noreg við størri móguleikum fyri uppsjóvarfiskasløgum. Góð avtala varð gjørd við Ísland, Noreg og Russland um norðhavssildina, lodnufiskiskap og svartkjaft v.m. Hetta fer at bøta munandi um úrslitið á mið- og fjarleiðunum. Toskaveiðan við Svalbard er økt, og avtala er gjørd um rækjuveiðu við Flemish Cap, sum hefur stóran týðning fyri rækjuflotan. Í Irmingarhavinum sýnast vera góðar vánir fyri samstarvið millum Føroya og Grønlands. Eftir er nú at fáa avtalu við Baltisku londini.

Vantandi lønsemi

Útlitini fyri fiskiskapinum á landleiðunum eru sambært fiskifrøðingum væl betri fyri tosk og hýsu enn higartil mett, um enn lakari fyri upsa, kongafisk og svartkalva.

Hóast størri veiði enn væntað bótir um búskaparligu vánirnar hjá fiskiflotanum, so vantar enn lønsemi í okkara høvuðsvinnu, sum kemst av ov stórum fiskiflota. Heimaflotin við minkandi fløgustuðuli og lønarstuðuli til fiskimenn má laga seg til broyttar umstøður.

Almenni stuðulin til fiskivinnuna má leggjast um, so at allir tættir, sum stuðla ovurorku, verða tiknir burtur, og bert teir, sum eru verulig inntøkutrygd, og sum stuðla menning og nýskap, verða varðveittir.

Tí má lógarverkið við rakstrar- og lønarstuðuli til fiskivinnuna, herundir lógirnar um inntøkutrygd, verða endurskoðaðar. Tað kann føra við sær, at nøkur fiskifør bera seg ikki við ongum stuðuli.

Fiskavirkini eru vorðin meira produktiv, so her eru møguleikar fyri vøkstri, ið kann byggja á ein føroyskan og útlendskan flota. Men fiskavirkini bera seg ikki, m.a. tí høga kostnaðarstigið førir við sær, at rakstraravlopið gerst ov lítið og kappingarførið vánaligt.

Samgongan hevur tað stavnald, at fiskivinnan á landi fær rakstraravlop og virkar optimalt í fríari kapping við atliti til vitan og verklarar royndir hjá fólki okkara um alt landið. Staðbundin og privaturnar ognarrættur hevði helst tryggjað, at fiskavirki kunnu varðveita kóna arbeiðsmegi og stöðufastar leiðslur. Tann núverandi kollektivni bygnaðurin tykist hava ilt við at binda røttu leiðslufólkinum at sær og at fáa rætta andan í leiðsluvirksemið.

Nýggjar vinnur

Nógv arbeiði er gjørt at kanna nýggjar møguleikar og serliga at stuðla nýggjar vinnur. Tað tykist vera ringt hjá teimum, sum vilja fara undir nýtt virkseimi, at finna teir møguleikar, sum eru at greina verkætlanir, sum kunnu útvega neyðuga egin- og bankafígging saman við almennum stuðli.

Landsstýrið fer at leggja dent á at stuðla royndum at virka størri part av fiski okkara. Størsta íkastíð kann gerast norðhavssildin, og tað sæst longu, at sildin mennist skjótt, nú hon er komin aftur í føroyskan sjógv.

Tað hevur stóran týðning, at vinnuvirki standa seg í góðsku og krøvum á solumarknðinum. Vinnan hevur ábyrgdina av, at hon lýkur krøvini, ið innaneftirlitið setur. Almennu myndugleikarnir skulu stuðla tilevningini av innaneftirlitsskipanum, góðkenna tær og hava eftirlit við, at tær verða fylgdar. Dentur verður lagdur á at fremja hesa skipan, so vit í minsta lagi eru á javnt við okkara kappingarneymar og helst fremri, tá tað ræður um góðsku.

Sjóvinnumál

Nevnd verður sett at endurskoða FAS-skipanina, sum skal gera álit og tilmæli at bøta um kappingaføri føroyinga í farmasigling.

Við nýggjum krøvum frá IMO (Altjóða sjóvinnufelagsskapinum hjá ST) og vaksandi eftirliti við handilsskipum verður neyðugt at seta fleiri kanningar í verk um farmaskip og førleikan hjá føroyingum á hesum skipum. Trygdarútbúgvingin hjá sjómonnum, sjómanslógini frá 1988, sjóvinnulógini og manningarlógini verða endurskoðaðar.

Skipanin við læknakanningum av sjómonnum er sett í verk, og reglur eru gjørdar um heilsutænastu hjá sjómonnum. Bøtt verður um arbeiðsumhvørvið á handils- og fiskiskipum.

Alivinna

Í samstarvi við vinnuna og fíggingarstovnar er bygnaðurin í alivinnuni við verandi tøkni lagaður til fortreytirnar í náttúruni. Tað hevur bøtt um raksturin, minkað um fellid og givið eitt betri umhvørvi. Kynsbótararbeiðið fer vónandi á økja um kappingarførið í alivinnuni.

Alivinnan gevur eitt stórt íkast til samfelagið. Sjálvt um útflutningurin fall úr 12.300 í 1994 til 6.000 tons í 1995 til eitt virði uppá 173 mió.kr., so slepst ikki undan, at alivinnan hevur ein týðningarmiklan lut í føroyska samfelagsbúskapinum.

Orsøkin til fallið í útflutninginum í fjør var, at lágu prísirnir seinna hálvárið í fjør gjørdur, at vinnan valdi at lata eina stóra nøgd av alifiski vera verandi í ringunum. Øll henda nøgdin verður væntandi útflutt í ár út yvir tað, sum annars verður útflutt av alifiski í hesum ári.

Landsstýrið hevur saman við vinnuni sett á stovn eina fiskasjúkutænastu, sum landsstýrið stuðlar fíggarliga. Fiskasjúkutænastan er nú komin í eina fasta legu.

Vinumál

Landsstýrið setti sær fyri at skapa fortreytir at menna ídnaðin m.a. við lógini um stuðul til nýggjar vinnur, har veittur verður ein lønarstuðul í 4 ár.

Danskar vinnulívslogir við tillaginum eru settar í gildi í Føroyum. Vinnulívsloggáva í Føroyum er lagað til altjóða kappingarviðurskipti.

Heimild er útvegað til ráðgevhjálp til virki at greina nærri verkætlanir og lýsa, hvørjir móguleikar eru tøkir hjá vinnulfvinum.

Framtaksgrunnurin er eitt amboð at loysa fleiri fíggingartrupulleikar til verkætlanir. Fleiri stuðulsskipanir eru, bæði føroyskar og danskar, sum føroyingar hava atgongd til. Ringt kann vera at vita, hvør skipan hóskar best, tí verður umsitingin av ymisku skipanunum samskipað á einum stað. Teir nógvu móguleikarnir fara at gagna vinnulfvinum óansæð stuðulsskipan.

Fáar nýfløgur eru gjørðar í fiskiskip seinastu árin, fiskiflotin er tekniskt gamal, tí er tørvur á at skifta út og gera nýfløgur. Landsstýrið hevur sett nevnd, sum skal gera uppskot til nýggja lóggávu og uppskot um fíggingarmóguleikar at menna skipabygging í Føroyum.

Landbúnaðarmál

Aðalmálið er at menna landbúnaðin við atliti til at skapa marknaðarbúskaparligar fortreytir. Lóggáva, marknaðarrøkt og vegleiðing v.m. tryggja, at vinnuligt jarðarbrúk kann mennast, soleiðis at náttúrutilfeingið verður røkt og búnaðarvørur verða kappingarførar bæði í góðsku og prisi í Føroyum og til útflutnings.

Til at fylla hesar karmar hevur landsstýrið sett nevnd at endurskoða og gera uppskot um neyðugar lógar-broytingar fyri framtíðar landbúnað.

Ferðavinna

Ferðavinnan hevur sum heild skipað seg betur og arbeið verður miðvíst við vørumenning og marknaðarføring.

Ferðavinnustevnan í útnorði, Vestnorden Travel Mart, ið varð hildin í Føroyum í fjør heyst, eydnaðist sera væl og varð rópt besta ferðavinnustevna nakrantíð. Tekin eru um, at útlenska ferðavinnan hevur fingið álit á okkum. Roknað verður við vøkstri og vinningi í hesi vinnugrein í komandi tíðum.

Vend er komin í ferðafólkatalið. Um flogvøllin ferðaðust 9% fleiri í 1995 enn árið fyri. Gistingar í summarhálvuni vuku 40%, og vitjandi ferðafólkaskip gjørdust alt fleiri. Føroyingar eru eisini farnir at ferðast meira í egnum landi. Nú summarið er hálvrunnið sæst, at útlitini fyri 1996 eru betur enn væntað.

Landsstýrið er sinnað at leingja avtaluna við íslensku stjórnina um samstarv á ferðavinnuøkinum.

Lógamál

Í samgonguskjalinum er avtalað, at tænaðstummálógin skal endurskoðast. Landsstýrið hevur fyrireikað ávísar broytingar í lógini um eftirløn tænaðstumanna. Endamálið er at gera lógina lættari at umsita og at fáa betri javnvág millum løn og eftirløn.

Sum ein fylgja av, at umsitingin av skúlaverkinum varð yvirtikin í 1979, og at blokkstuðulin kom í 1988, hevur tað víst seg at vera trupult, at reglurnar um tænaðstummenn í fólkaskúlanum eru sambært danska lóg. Arbeið hevur verið við at flyta tænaðstummennar í fólkaskúlanum undir føroyska lóggávu og roknað verður við, at komið verður á mál innan árslok.

Arbeidsmarknaðarmál

Tó at arbeiðsloysið er minkað, er langt á mál at basa arbeiðsloysinum. Í mai mánaði vóru 2158 fólk skrásett sum tøk í Arbeiðsloysisskipanini. Talið fevnir tó ikki um tey, ið eru farin úr ALS-skipanini.

Minkandi arbeiðsloysið og fráflytingin hava gjørt sítt til, at Arbeiðsloysisskipanin ber seg fíggarliga. Fólkaflytingin er minkað nógv. Nettofráflytingin var 595 fólk í fjør í mun til 1923 fólk í fyrraári. Tað er gleðiligt at staðfesta, at fólkatalið veksur aftur fyri fyrstu ferð í 7 ár, fólk flyta heimaftur, og vit hava aftur burðaravlop.

Aftur í ár eru 8 mió. kr. avsettar til arbeiðsskapandi tiltøk fyri ung, sum kommunurnar skipa fyri.

Løgtingslógin um arbeiðsloysistrygging og arbeiðsávísing verður endurskoðað. Uppskot til løgtingslóg um arbeiðsumhvørvi verður lagt fram í hesi tingsetu.

Almanna- og heilsuáttál

Tað hevur eydnast at halda støðið á almanna- og heilsuáttáttinum sum heild, soleiðis at ongar skerjingar eru gjørðar. Tó eru rationaliseringar innan játtanarkarmin neyðugar.

Í sjúkráhúsvirkinum er játtanin til Landssjúkrahúsið hækkað 5 mió. kr., soleiðis at Landssjúkrahúsið kann røkja uppgávuna sum høvuðssjúkrahús. Til uppbygging og umbygging eru játtadar landssjúkrahúsinum 2 mió. kr. til projektering og útbjóðing, so ein avmarkað útbýgging kann loysa hølístorvin fyríbils.

Harumframt eru avsettar 10,5 mió. kr. til upp- og umbygging av Suðuroyar Sjúkrahúsi. Byggingin byrjaði í 1988 og verður liðug í 1997.

Nýggj sjúkráhúslóg varð samtykt í seinastu tingsetu. Lógargrundarlag er nú fyri einum samskipaðum sjúkráhúsverki.

Álit um broytingar í sjúkrakassa- og sjúkratryggingarskipanini varð gjørt fyrr í ár, og landsstýrið ger uppskot til nýggja sjúkrakassa- og sjúkratryggingarlóg, sum ætlanin er at leggja fyri løgtingið í hesi tingsetu.

Hildið verður fram við at endurskoða almanna- og heilsulóggávuna og gera rammulógir sambært avtalu við donsku stjórnina. Lógaruppskot um sosialar pensjónir og lógaruppskot um fyribilshjálp verða lögð fram aftur í hesi tingsetu.

Ætlanin er at útvega bútilboð til menningartarnað um alt landið. Fyri at útvega nýtt bútilboð til búfólkið á Eirargarði, vórðu eini hús keypt í Havn og flutt verður inn í næstum.

Tørurin á eldrarøkt gerst alt størri. Ætlanin er, at fleiri smærri eindir, sonevnd eldrasambýli, verða skipað um landið. Í næstum flyta fólk í eldrasambýlini í Kollafirði, og hús eru keypt í Vestmanna, sum verða klár at flyta inn í næsta ár.

Loksins eru fortreyttar fyri røktarheimunum á Sandoyinni komnar upp á pláss. Latíð verður nú lata upp heima á Sandi og eldrasambýli í Skopun og Skálavík. Skipanin í Sandoyinni er ein roynd at sameina røktarheimsrakstur og heimarøkt, so eldrarøktin kann gerast betri og verða hildin innan fyri játtanarkarmin.

Heimarøktin er nú skipað av samanløgdu Heilsu- og Heimasjúkrasysterskipanini og Heimahjálparskipanini. Til tess at styrkja um samskipanina er landið býtt upp í 5 øki, og eru økisleiðarar settir at skipa fyri, at tænastan verður dygdargóð og jøvn í øllum økjunum.

Skúlamál

Landsstýrismannaábyrgdin førir stórar broytingar við sær á skúlaøkinum. Lógargrundarlagið undir landskúlaráðnum og landsskúlafyrisingini er burtur, og reglugerðin fyri starv landsskúlastjórans er farin úr gildi. Fyrisingin av undirvísingar- og granskingarmálum er sostatt lögð beinleiðis undir ábyrgd landsstýrismansins.

Sum nakað nýtt hevur landsstýrið sett á stovn eitt granskingarráð, sum skal ráðleggja í sambandi við granskingarpolitisk viðurskifti. Saman við danska granskingarmálaráðnum hevur landsstýrið sett ein arbeiðsbólk at viðgera og greina út granskingarmál og -ætlanir, sum hava felags áhuga. Mett verður um samfelagsliga og vísindaliga tørvin á virkseimi, sum lýsir náttúru, umhvørvi, mentan, vinnuumguleikar og heilsuøkið í Føroyum.

Bólkurin skal viðgera útbúgvingarmøguleikar hjá føroyskum granskarum og føroyska luttøku í millumtjóða granskingarsamstarvi, bæði í norðurlendskum og ES høpi. 1 mió.kr. eru settar á fíggarlógina í ár at stuðla hesum.

Dagføringin av studentaskúla- og HF-skipanini hevur nú eitt ár á baki og virkar eftir ætlan.

Fullfíggaðar kunngerðir eru samtyktar og verða lýstar fyrsta dagin.

Uppskot um nýggja yrkisútbúgvingarlóg er um at verða liðugt, og uppskotið verður lagt fyri tingið í hesi tingsetuni. Arbeitt verður eisini við at endurskoða reglurnar á handilsskúla- og fiskivinnuøkinum

Ráðleggingarnevnd fólkskúlans hevur latið úr hondum álit um nýggja fólkskúlalóg. Grundað á hetta álit verður nú gjørt lógaruppskot, sum verður lagt fyri løgtingið í hesari tingsetuni.

Mentamál

Álit um mentanarviðurskifti Føroya verður ætlandi grundarlagið undir einum miðvísam framtíðar mentapolitikki í Føroyum. Sáttmáli um mentanarsamstarv millum londini í útnorði verður undirskrivaður í næstum.

Hølisviðurskiftini hjá Landsskjalasavninum eru ikki nóg góð. Peningur hevur í mong ár staðið tøkur til hóskaði høli, sum krevjast sambært arkivavtalu fyri at føroysk skjøl á donskum og norskum skjalagoymslum kunnu verða tikin heim til Føroya.

Føroya Fornminnissavn hevur skipað nýggja framsýning í bygninginum í Hoyvík, sum saman við útisavninum í Hoyvík er vordin ein størri heild av einum savnsdepli. Neyðugt er at endurskoða fornminnalóggávuna, og nevnd er sett at kanna hetta.

Kirkjulóggávan verður endurskoðað, og arbeiðið heldur fram at dagføra hetta økið.

Nevnd verður sett at gera uppskot til nýggja útvarps- og sjónvarpslóg. Einkarrættur út- og sjónvarpsins verður avtikin. Sjónvarpið fær loyvi til aðrar inntøkumøguleikar.

Kommunumál

Kommunurnar hava fingið avtalu við lánsveitararnar um kommunuskuldina, sum gevur kommunum ein afturgjaldsskáa uppá 5 ár. Saman við kommunala veðhaldsgrunninum kunnu allar kommunur nú greiða sínar fíggarligu skyldur.

Við avtalanu fingur kommunurnar ein munandi gjaldfórlætta, sum fyri mesta partin er farin til øktar rakstrarútreiðslur og fløgur í hesum árinum. Við tí stóru skuld, kommunurnar framvegis hava, er tað umráðandi, at kommunali búskapurin verður betri konsolideraður, eisini fyri at sleppast kann undan eini ov bráðligari hækking av kommunalu skattaprosentunum, tá ið kommunurnar skulu undir at gjalda skuldina aftur.

Landsstýrið hevur tí kravt, at rakstrarútreiðslurnar hjá kommunum í 1997 verða ikki øktar í mun til 1996, at fløguútreiðslurnar verða lækkaðar, at kommunur, sum hava eina skuld, sum er umleið tvær ferðir skattainntøkuna, fáa ikki loyvi at lækka skattaprosentið, og sparingar og møguligar meirinntøkur skulu nýtast til eykaavdráttir av lánum. Kommunur fáa ikki loyvi at taka nýggj lán, og tær skulu ikki rokna við landskassastudningi til fløgur.

Kommununevnd er sett at koma við uppskoti um nýggjan kommunubygnað. Landsstýrið hevur givið henni arbeiðssetning samsvarandi samtykt lógtingsins. Nevndin er farin til verka og kann væntandi leggja fram álit á heysti 1997.

Orkumál

Elfelagið SEV hevur gjørt av at halda fram við vatnorkuútbýggingini í Eysturoyinni. Fyrireikingar verða nú gjørdar og roknað verður við, at sjálvt arbeiðið kann byrja um ársskiftið. Arbeiðið er mett at kosta 111 mió. kr. Átlanin er, at SEV eginfíggar 71 mió.kr., og restin verður fíggað við lántøku, sum landsstýrið fer at viðgera, tá umsókn frá SEV er komin.

Allir elprísir lækkaðu 3 oyru/kWh á nýggjárinum og roknað verður við, at SEV komandi árin verður ført fyri at lækka elprísirnar, hóast vatnorkuútbýggingin verður framd.

Umhvørvismál

Farið er undir at gera umhvørvisætlanir fyri kommunar. Henda verkætlan verður fíggað helvt um helvt av landsstýrinum og Norðurlandaráðnum og verður fyriskipað av Heilsufrøðiligu Starvsstovuni saman við 17 føroyskum kommunum. Royndirnar eru stak góðar higartil.

Ein arbeiðsbólkur er settur at laga havumhvørvislógávuna til eina framtíðar oljuvinnu. Arbeiðið verður umfangandi, eitt nú skulu reglugerðir fyri havumhvørvið og ein eflirlits- og tilbúgvingarskipan gerast. Eitt regluverk verður greitt um ársskiftið, tá føroysk øki væntandi verða boðin út til oljuleitingar.

Landsstýrið hevur samtykt Montreal-protokollina, ið er ein konventión um útleiðing av ozonniðurbrotandi evnum. Nýtsla av hesum evnum í Føroyum verður nú skrásett.

Samskiftismál

Í samband við at umheimurin setur í verk fría kapping á teleøkinum er neyðugt at yvirtaka tann partin av málsøkinum telegraf- og telefonmál í Føroyum, sum Tele Danmark hevur umsið higartil. Endaliga yvirtøkan av málsøkinum snýr seg um at yvirføra rættin og ábyrgdina av at gera avtalur við útlendskar teleoperatørar um teleferðslu til Føroya og úr Føroyum. Stílað verður fram ímóti, at yvirtøkan skal fara fram um ársskiftið.

Atlantsflog gav í 1995 á fyrsta sinni yvirskot. Flogfelagið er eitt felag í menning, ið gongur nýggjar leiðir. Arbeitt verður stóðugt við at geva fleiri og betur samferðslutænastur loftvegis. Síðan oktober í fjør hevur

verið flogið til Íslands, og flogfarið verður útleigað eina ferð um vikuna til Icelandair millum Reykjavík og Narsarsuaq í Grønlandi. Í summari er nýggj leið byrjað til Århus. Atlantsflog kannar møguleikarnar at veita tyrlutænastur í sambandi við oljuvinnu á føroyskum øki.

Fleiri av skipunum hjá Strandfaraskipum landsins eru gomul og slitin, so neyðugt er í næstum at gera nýfløgur. Strandfaraskip landsins hava í nøkur ár rikið leiðina til Aberdeen, sum fyrst og fremst hevur gagnað føroysku útflutningsvinnuni og innflutningi av bíligari vørum. Ætlanin er at leggja uttanlandssiglingina hjá Strandferðsluni í egið partafelag.

Frágreiðing er gjørd um tyrflúgvung í samband við eina møguliga oljuvinnu, sum vísir, at ikki er neyðugt við stórvegis fløgum til hesa vinnu.

Postverk Føroya hevur víst hegni, tá ið um ræður at laga seg til teir broyttu fíggjarkarmarnar. Nevnt kann, at játtanin til postverkið í 1990 var 18,5 mió. kr., sum er skerd á hvørjum ári, og í ár er komin niður á 1,6 mió. kr.

Postverkið hevur í nøkur ár leigað hús við Hoyvíksvegin í Havn, sum vórðu keypt í fjør. Meginparturin av virkseminum verður fluttur í húsini, sum fara at hýsa m.a. umsiting, girostovu og postútbering.

Uttanríkismál

Landgrunsmarkið millum Føroya og Bretlands er enn ein óloystur spurningur. Men áhugin fyri undirgrundini í sonevnda "hvíta økinum" millum Føroya og Bretlands er vaksandi, og tískil tørvin á at fáa skil á marknasurninginum á hesum leiðum.

Eisini uttanfyri 200 fjórðingar hava vit umskarandi krøv um landgrunn. Landgrunsmarkið hevur eins og onnur havøkismørk stórri týðning fyri Føroyar enn fyri flestu onnur lond, bæði búskaparliga og politiskt.

Sjógvurin hevur allar dagar verið okkara álit, og vit hava frá fyrndartíð roknað havið rundan um okkum sum part av landinum. Síðan 200 fjórðinga fiskimark varð ásett fyri næstan 20 árum síðani, hava vit havt miðlinjumark ímóti grannum okkara, eisini Bretlandi.

Fyri landgrunsmarkið innanfyri 200 fjórðingar kunnu vit bert góðtaka loysnir, ið ásanna henda veruleika. Hóast vit halda okkum hava eina sterka sak, hava vit higartil roynt at sloppið undan einum tíðarkrevjandi rættarmáli, og heldur stevnt ímóti eini samráðingarloysn. Um tað fer at eydnast, fer helst at vísa seg áðrenn langt um líður.

Undirgrundin

Arbeiðið at fyrireika kolvetnislóg v.m. gongur sína gongd. Í løgmanstrøðuni í fjør var nevnt, at uppskot fór at verða lagt fyri tingið tíðliga í hesi tingsetuni. Tað hevur tó víst seg, at arbeiðið at fyrireika lóggávuna v.m. hevur verið drúgvart enn væntað, og verður málið væntandi lagt fyri tingið um ársskiftið. Útbjóðingarumfarið kann so verða hildið næsta summari.

Seismisku kanningararnar, sum Western Geophysical hevði einarett at gera í 1994 og 1995, eru lidnar, og áhugin at keypa kanningarúrslitini er stórir. Harafturat hava fleiri feløg og samtøk av feløgum í ár fingið forkanningarloyvi. Endamálið hjá feløgnum við hesum kanningum er at fáa sær meira kunnleika um øki, áðrenn útbjóðingarumfarið verður hildið.

Dýpingin av boringini í Lopra, sum 19 oljufeløg hava fingið loyvi til, verður liðug seinni í summari. Samanumtikið kann sigast, at áhugin hjá altjóða oljufndaðinum fyri føroyska økinum er stórir.

Handilssáttmálar

Eftir at Svøríki, Finnland og Eysturríki fóru uppí ES í fjør, var neyðugt at gera nýggjan handilssáttmála við ES-londini. Uppskot um nýggjan sáttmála við einum víðkaðum ES-felagsskapi er gjørt. Úrslitið er ein dagføring á javnt tað, sum bjóðað var Noregi og Íslandi, og upprunareglurnar verða líðiligari. Við støði í eini felagsvirlýsing verður farið undir samráðingar um betraðar og víðkaðar reglur um kumulering av fiski. Sáttmálin verður greiður eftir summarfríttíðina og verður síðan staðfestur á tingi. Handilssáttmálarnir við Svøríki og Finnland fara tá úr gildi.

Løgmaður vitjaði í fjør formannin í ES nevndini Jacques Santer. Høvið beyðst at greiða frá føroysku sjónarmiðunum, og lögmaður fekk lyfti um, at formaðurin persónliga skuldi lata landsstýrinum meting av møguleikumum fyri betri marknaðaratgongd í verandi avtalu. Henda meting váttar, at kvotur og loft verða ikki víðkað.

Føroyar hava í ár formansskapin í felagsnevndini ES-Føroyar/Danmark, og ársfundur var hildin í Føroyum í vár. Úrslitið var m.a., at vørsløgin innan fiskafóður til útflutnings verða økt, kumulering av fiski verður økt, og samstarvað verður á veterinerá økinum til tess at fáa somu støðu til ES, sum Noreg og Ísland ætlandi fáa á nýggjárinum. Hetta er sera umráðandi fyri kappingarførið, og samráðingar byrja í næstum.

Álitið um gagnligastu marknaðaratgongd Føroya til ES, sum varð handað landsstýrinum í fjør, mælir til eina serskipan, tvs. tollsamgongu við þørtum av EBS lestinum ella limaskap við undantøkum. Álitið var viðgjørt á ráðstevnu í fjør og drúgt kjak hevur verið um málið. Álitið skal nú fáa politiska viðgerð.

Frágreiðing um uttanlandsviðurskipti Føroya varð gjølla viðgjörd á tingi í vár, og tá var nevnt, at serligt orðaskifti um ES hevði verið gagnligt. Semja var um, at økt samskipti við ES er sera týðningarmikið. Sum ein liður í at styrkja um politiska og fyrisingarliga samskiptið við Evropa hevur landsstýrið samtykt at skipa eina umboðsstovu í ES.

Hvalaveiðimál

Ársfundurin í altjóða hvalaveiðinevndini IWC í Aberdeen viðgjörði ikki føroyskt grindadráp í altjóða høpi, hóast mótmæli og nógva umrøðu í fjølmiðlumum. Yvirlýsingin frá 1995, sum leggur upp til betri dráphátt og kunning til limalondini um tiltøk, stendur við, og landsstýrið letur upplýsingar um hetta.

Hóast døglingur er friðaður, so er nógur ágangur. Heitt er á uttanríkismálaráðið um at taka døglingin úr IWC-yvirlitinum og ístaðin at lata NAMMCO viðgera døglingin sum smáhval saman við øðrum súgdjörum. Enn hevur ikki eydnast at fáa Danmark at taka undir við hesum.

Norðurlandamál

Nýskipan av norðurlenska samstarvinum var samtykt í fjør heyst. Samstarvið verður framyvir grundað á tær tríggar súlurnar: samstarv millum Norðurlond, samstarv við Evropeiska Samveldið og samstarv við aðrar grannar.

Norðurlenska Atlantssamstarvið er farið til verka. Høvuðsskrivstovan er í Føroyum og stjórin er føroyingur.

Teir føroysku limirnir í Norðurlandaráðnum finga báðir sess í nevndini fyri samstarv millum Norðurlond, annar teirra er næstformaður í nevndini. Í løgmansrøðuni á ólavsøku í fjør segði eg, at landsstýri og løgting høvdu í umbúna at skipa eina felagsumsiting fyri norðurlenska samstarvið. Henda ætlan stendur við.

Ætlanin við einum norðurlenskum havgranskingarstovni er nú í umbúna. Løgmaður reisti málið á Norðurlandaráðsfundi í Reykjavík í 1994 og síðani hevur verið arbeitt við at skipa ein havgranskingardepil í norðuratlantshavi, serliga innan gransking av klimabroytingum og reina havumhvørvinum rundan um Føroyar. Havgranskingardepilin verður fíggaður í Norðurlondum og fær eisini millumtjóða fígging. Hesin stovnur fer at seta Føroyar í miðdepilin í havgransking. Stovnurin fær væntandi millumtjóða áhuga, kanska globalan áhuga. Granskingardepilin skal hava miðstöð í Føroyum.

Enn er tó ikki full víska um, hvønn leiklut smátjóðirnar Føroyar, Grønland og Áland fara at fáa í stýrinum fyri Norðurlandaráðið. Tað verður helst greitt í næstum.

Samantak

Sum eg nevndi í byrjanini av røðuni, staðfesta vit, at talan er um framgongd á flestu økjum, og størri framgongd á fleiri økjum enn roknað varð við. Vit hava tí alla orsök til at frøast um gongdina.

Men, tá hetta er sagt, er vert at minna løgting og Føroya fólk á, at tað framvegis er langt eftir á mál.

Nógv tøk eru eftir at taka, og tað er framvegis neyðugt at vísa fastleika og dirvi, um vit skulu vera før fyri at náa tey mál, sum sett eru út í kortið.

Tað er ein veruleiki, at síðani 1984 hevur einki landsstýri sitið við somu flokkum alt valskeiðið. Búskaparliga støðan hevur heldur ikki gjørt tað lættari at sameina politisk sjónarmið seinastu árin.

Skjótleikin at náa semju og byrjanin av tí praktiska samarbeiðnum millum samgonguflokkarnar bendir á, at tað verður gjørligt at halda politiska samarbeiðið á einum rfmiligum støði.

Nýggja stýrisskipanin, sum nú er komin í gildi í fullum líki, skuldi eisini gjørt tað møguligt at rokkið einum virkandi samarbeiði millum samgonguflokkarnar og millum samgonguna á løgtingi og í landsstýri. Henda stýrisskipanin kemur ivaleyst at føra við sær, at samarbeiðið millum samgongu og andstöðu gerst

betri, soleiðis at andstøðan fær størri móguleikar enn áður at fáa ávirkan á tann rikna politikkin.

Hetta hevur stóran týdning, tá vit í næstu framtíð skulu taka støðu til fleiri stórmál, sum fara at fáa avgerandi ávirkan á framtíð Føroya og fólkid, her búleikast.

Við hesum orðum fari eg at bjóða lögtingi, samgongu og andstøðu, til eitt týdningarmikið, strævið og spennandi samstarv, sum tryggjar framhaldandi framgongd í føroyska samfelagnum.

Góða ólavsøku.